

אויך מארגען נאך יומ-כפור אוין וועגן דעם ענן געווען
אנ'אסיפה, די פערזאמעלטע בעלי-בתים האבען איינגעפונען, און
דאס צירונג איז וורט צעהן מאל מעהה, ווי הונדערט גילדען
און האבען פארגעלאגט אומקערהען ר' נחמן'ס וויב איהר ריבי-
צען געשאנק. נאך זי האט זיך אַבגעזאגט עס צורייק צונעהמען:
דאס, וואס איז געשנקט אויף אַדבר-מצוה, נעהמט מען נישט
צורייק. דעםאלט האט די אסיפה אַנגענוומען אַחלטה, אז, פל-
זמנ ר' נחמן ווועט לעבען, זאל "פתחת נעליה" געהערען צו
אייהם אַהן אַ שום געצחאלט, און אז דאס צירונג זאל מען נישט
פערקייפען, נאך מען זאל מיט די פעריל, דימענטען און רובי-
גען אויסהעפטען אוישריפטען און בעצירונגען אויף אַ פרוכת.
און דאס פרוכת זאל מען אויפעהונגען אויפין אַרון-קדוש בלוייז
יומ-כפור צו נעליה, די גאנצע מעשה מיטין געשאנק פונט צי-
רונג, ווי אויך די החלטה פון דער אסיפה זענען געווען פער-
שריבען "בעט ברול וועפרת" אין פנקס, פדי דאס זאל פערפלוי-
בען לדורי דורות. דער פנקס איז פערברענט געוווארען, נאך דער
פרוכת איז גאנץ געליבען.

ג.

ברײַנע די שמש'טע איז געבירותען געוווארען און אַבגע-
לעבט דאס גאנצע לעבען אויפין של-הויף, אין אַקלין הייזע-
לא, וואס האט אַנגעהערט צום שם. ברײַניעס פאָטער איז גע-
ווען אַ שם אַין דער אלטער של און, ווען ער איז געשטאר-
בען, האט זיין אַרט פערנוומען ברײַניעס מאן. זי אַליין איז גע-
ווען אַ שמש'טע אַין זורת-גשיט.

ברײַנע איז געווען אַ שטילע און גאָטספֿרְכְּטִיגָּע אַשה. זי
האַט געוואוסט אויסוועניג פיעל שענע תחנות און האַט זיי גע-
זאגט מיט אֹזֶאָ האָצִיגְּקִיטָן, אז, ווער עס האַט זיי צוֹגְעַהֲעַרְטָן,
האַט געמוות ווינען. זי האַט אויך געוואיסט פיעל פרומע
מעשיות. און, איבערהויפט, אַלְעָ מעשיות, וואס האַבען געהאט אַ

שיכות צו דער אלטער שול. זי האט געווואסט, אzo די שול איז נישט קיין געפוייטע, נאך אַ געפונגען, אַנְאַוִיסְגָּעָרָאַבְּעָנָע פֿון אַוְגְּטָעָר דער ערֶד. ווען מען האט זי געפונגען, איז איז איהר גע-זעסען אַנְאַלְטָעָר מֵאַן מִיט אַ לְאַגְּגָעָר פֿאָרֶד אַוְן גַּלְעָרָנֶט. גע-זעסען איז אַס אַלְיָהוּ הַנְּבִיא, געווואסט האט זי, אzo די שול האט נישט מְוָרָא-פֿאָר פֿיְיעָר: וַיְיִפְּלֹל שְׁרִיפָה עַס זַעֲנָעָן גַּעֲוָעָן אַין שטעדטיל, האט זי זיך קִינְמָאָל נִישְׁתְּאַגְּגָעָנְדָעַן. געווואסט האט זי די צִיְּת, ווען מַתִּים קּוֹמָעָן אַין שול דְּצָוָנָעָן אַוְן ווען מלְאָכִים זַעֲגָעָן דָּאָרֶט שִׁירָה. גַּעֲקָוְקָט האט זי אוֹף דער שול, ווי אוֹף דְּאָס הַעֲלָסָט הַיְּלִיגָּוּתָם, נאך גָּאָט אַוְן דער הַיְּלִיגָּעָר תּוֹרָה. זי האט געווואסט, אzo דער בֵּית-הַמְּקוֹדוֹשׁ איז גַּעֲוָעָן זַעֲהָר שָׁעָן, נאך זי האט זיך נִישְׁתְּגָעָן פֿאַרְשָׁטָעָלָעָן, ער זָאָל וַיְיִן שְׁעָנָעָר פֿאָר דער אלטער הַילְצָעָרָנָעָר שול.

ברײַנָּע האט לִיב גַּעַהָאָט די שול מִיט אַ טִּיפְּעָר, הַאֲרָצִי-גָּעָר לִיעְבָּע. פֿאָר אַיהֲר איז די שול גַּעֲוָעָן, ווי אַ לעַפְּעָדִיג בעשעפְּעָנִישׁ, ווֹאָס האט זַיְנָע גַּעֲפִיהָלָעָן, קָאָן לִיעָב אַוְן פֿיְינְד האָבָעָן, בעוֹיְלִיגָּעָן אַדְעָר בְּרוֹגוֹ זַיְינָן. אַבְּגָעָבְּעָנְדִּיג דער שול אַיהֲר מִיה אַוְן לִיעְבָּשָׁאָפְּט, איז ברײַנָּע זַיְכָּעָר גַּעֲוָעָן, אzo זי, ברײַנָּע, איז אַוְיךְ לִיעָב אַוְן נָאָהָנָט דער שול. קִין קְרִישָׁה האט זי נִישְׁתְּגָעָט, (נאך אַיִּין אוֹיסְגָּעָבְּעָנָע טַאַלְטָעָר), אַבְּעָר זי האט גע-הָאָפְּט, אzo די שול ווּט וַיְיִן פֿאָר אַיהֲר אַמְלִיחָז יְשָׁר אַוְן בע-זַעֲגָעָן פֿון אַיהֲרָטוּגָעָן אַנְאָרֶט אַין לִיכְטִיגָּעָן גַּנְּדָעָן. ווען ברײַנָּעס מֵאַן, יְשָׁرָאֵל דער שְׁמָשׁ, איז גַּעֲשָׁטָאָרְבָּעָן, האט זי אַיהֲר אַנְגָּעָזָגָט, ער זָאָל דָּאָרֶט, אוֹיפְּזָן עַולְמָה-הַאֲמָת, דֻּרְצָעָהָלָעָן, אzo זי האט דְּאָס גַּגְּצָעָ לְעַפְּעָן אַבְּגָעָבְּעָנָעָן דער הַיְּלִיגָּעָר שול...).

אלטער לִיְתְּ האָפְּעָן נִישְׁתְּ גַּעַדְעָנָקְט אַזְּאָ טְרוֹקְעָנָעָם אַוְן בְּיַזְעָן הַעֲרָבָּסְט, ווי אַיְנָמִס יְאָהָר פֿוֹן דער גַּרְוִיסְעָד שְׁרִיפָה. דָעַם גַּאנְצָעָן חָודֶש אַלְוִיל אַיז דער הַיְּמָעָל גַּעֲוָעָן פֿעַרְלָמְנוּרָעָט מִיט גַּרְיוּעָן וּאַלְקָעָנָס, נאך קִין אַיִּין טַרְאָפְּעָן רַעֲגָעָן אַיז נִישְׁתְּ גַּעַפְּאָלָעָן. דֻּרְפָּאָר חָאָבָעָן גַּעַבְּלָאָזָעָן שְׁטָאָרְקָעָן וּוּבְּנָטָעָן. אַיְבָּעָרְהוּוּפְּט אַיז דְּאָס ווּטָעָר גַּעֲוָעָן אַשְׁטוּמָרְגָּוּס ערֶב יוֹם-כְּפָרָה. דָעַר וּוּגָט

האָט פְשׂוֹת גַעֲוָאָרְפָעֵן מענְשָׁעֵן פָּונְ דִי פִּיס, אָונְ מִיטְ גְּרוֹיסְ מִיהְ
הָאָט מַעַן זִיךְ גַעֲקָאנְטְ דָּרְקָלִיבָעֵן צָום שָׁוֹל. וּוֹעֵן דָּעֶרְ חָזְן הָאָט
גַעֲוָאָגָט "כָּל-גַדְרִי", אַיזְ זַיְינְ קֹול פֻּרְהָילְכָט גַעֲוָוָן דָּרָךְ דָּעַט
וּוַילְדוּעַן סִיפְעָנִישְ פָּונְ וּוַיְינְ דָּרְוִיסָעֵן.

וּוַיְ נַאֲרַ דָּעֶרְ חָזְן הָאָט גַעֲנְדִיגָט "כָּל-גַדְרִי", הָאָט זִיךְ פָּונְ
גָּאוֹס דָּעֶרְהָעָרְט אַהֲרָצְרִיסְעַנְדָּעָר גַעֲשְׁרִיְיִזְ "עַם בְּרָעַנְטִי רָאַטְעַ-
וּוֹעַטְוּ" צְוָגְלִיְיךְ מִיטְ דָּעַם הָאָט אַין דִי פָעַנְסְטָעָר פָּונְ שָׁוֹל אַ
בְּלָעַנְדְ-גַעַטְוּן דָּעֶרְ פָּלָאָם פָּונְ אַנְאַהְנְטָעָר שְׁרָפָה. דָּעֶרְ עַולְמָן הָאָט
זִיךְ אַלְאָוּ גַעַטְוּן צְרוֹיסָטְ פָּונְ שָׁוֹל אָונְ דָּעַרְזָעָהָן, אַזְ אַוְיְפִין דָּרִי-
טָעַן הוַיְףְ בְּרָעַנְט אַשְׁפִיכְלָעָר מִיטְ הִי. דָּעֶרְ שְׁפִיכְלָעָר הָאָט
פָּאַרְגְּעַשְׁטָעַלְטְ מִיטְ זִיךְ אַגְרִיסָעֵן פִּיעַר-שִׁיטָעָר, וּוּלְכָעָן דָּעֶרְ
שְׁטוֹרָם-וּוַיְינְטְ הָאָט גַרְיסָעֵן אַין אַלְעַ זַיְיטָעָן, פָּוָנָאַנְדְרָטְרָאַגְעַנְדִיגְ
אַיְבָעַרְזְ שְׁטוֹדְטָילְ מִילְיאָסָעֵן פָּוָנְקָעָן אָונְ גַנְצָעְ שְׁטִיקָעָר פִּיעָר.
בְּאַלְדְ הָאָבָעָן זִיךְ אַנְגָעַכְאָפָט אָרוֹם אָונְ צְרוֹם, אַין דִי נַאַהְנְטָעָן אָונְ
זַיְיטָעָן גָּאָסָעָן, פִּיעָלְ הַיְזָעָר.

מִיטְ גַעֲשְׁרִיְעָן אָונְ יִלְלָותְ זַעְגָעָן זִיךְ צְוָלָאָפָעָן דִי מַתְפָלִים
אַיְבָעַרְזְ שְׁטוֹדְטָילְ, יַעֲדָרְעָרְ צַוְ זַיְינְ הַוִּי, רָאַטְעָוָעָן דִי קִינְדָעָרְ
אָונְ דָאָסְ בִּיסָעָלְ הָאָבְ-אָונְ-גּוֹטָס.

בְּרִינְגָעָ אַיזְ אַרְוִיסְגַעַלְאָפָעָן פָּונְ שָׁוֹל צְזָזָמָעָן מִיטְ אַלְעָמָעָן אָונְ
אַוְאָרְפְ-גַעַטְוּן זִיךְ צַוְ אַיְהָרְ הַיְזָעָרְ, וּוֹאָסְ אַיזְ גַעֲוָוָעָן נַעַחַנְטָעָרְ צַוְ
דָּעֶרְ שְׁרָפָה, וּוַיְ דִי שָׁוֹל. זִיךְ הָאָט גַעֲנוּמָעָן רָאַטְעָוָעָן דָאָסְ
בְּעַטְגָעַוָאָנדְ. גַעֲמָאָלְטְ אַגְרִיסָעֵן פָאָקְ אָונְ אַרְוִיסְגַעַטְרָאַגָעָן פָּונְ
שְׁטוֹבְ. וּוֹעַגְעָן דָּעֶרְ שָׁוֹל הָאָט בְּרִינְגָעָ אַין דָּעֶרְ עַדְשָׁטָעָרְ מִי-
גּוֹטְ אַפְיָלוֹ נִישָׁט אַטְרָאָכָט גַעַטְוּן: דִי שָׁוֹל בְּרָעַנְטְ דָאָךְ נִשְׁתָהָן,
קָאָן נִשְׁתָהָן בְּרָעַנְעָן. בְּרִינְגָעָ אַיזְ אַזְוִיְ זִיכְעָרְ גַעֲוָוָעָן אַין דָעַם,
דָאָסְ זִיךְ הָאָט זִיךְ גַעֲקְלִיבָעָן אַרְיְבָעַרְטְרָאַגָעָן אַיְהָרְ הַוִּזְ-זָאָ-
כָּעָן אַין שָׁוֹל. בָּאָרְ, וּוֹעֵן וִי אַיזְ אַרְוִיסְ פָּונְ שְׁטוֹבְ מִיטְןְ פָאָקְ
בְּעַטְגָעַוָאָנדְ, הָאָט זִיךְ דָעַרְזָעָהָן, אַזְ דִי וּוֹנְדָ פָּונְ שָׁוֹל רַוִּיכָעָרְ
זִיךְ, אַזְ דִי שִׁינְדָלָעָן פָוָנְים דָאָךְ הָאָבָעָן זִיךְ אַנְגָעַכְאָפָט אָונְ פָּונְ
אַוְנְטָעָרְ דָאָךְ שְׁלָאָגָט אַרְוִיסְ אַגְעַדְיכְטָעָרְ רַוִּיךְ. אַסְימָן, אַזְ אַוְיְפִין
בּוֹיְדָעָם הָאָבָעָן זִיךְ אַנְגָעַכְאָפָט דִי בְּעַרְגְ שְׁמוֹתְ, וּוּלְכָעָן זַעְגָעָן
דָאָרְטְ גַעַלְעָגָעָן.

ברײַינע איז געליבען שטעהן אויפֿז אָרט אַנ'ערשיטערטע,
און נישט געלגוליבט די אַייגענע אויגען. ווי אַזוי קָאָן דער פִּיעַר
הָאָבָעָן אַ שְׁלִיטָה אַיְבָּעָר דָּעָר שָׁוֹל? אַ הִבְשָׁע וּוּילָע אַיז זַי גַּע-
שְׂטָאנָען, ווי אַ פֻּרְגָּלְיוּעָרְטָע, קוּקָעְנְדִּיגָּ מִיט בְּרִיאַת-פּוֹנָאנְדּוּרְגָּע-
עֲפָעָנָטָע אוּגָעָן אוּףּ דָּעָר שָׁוֹל. מִיט אַמְּאָלָהּ הָאָט וֵי האַסְטִיגָּ אַ
וּוֹאָךְ-גַּעַטָּן דָּעָם פָּאָק בעט-גַּעַוָּאָנָד, אוּסְגַּעַשְׁפְּרִיטָדָיּוּתָד אַזְהָנָד אַזְהָנָד
מִיט אַ קּוֹל פּוֹן הַעֲכַטָּעָר פֻּרְצְּזְוִיְּפְּלוֹגָג, גַּעַנוּמָעָן שְׂרִיעָנָן
—די שָׁוֹל בְּרָעָנָטָן גּוֹאָלָד, יְדָעָן, רַאֲטָעוּצָטָן די שָׁוֹל
ברָעָנָט!

אוּףּ אַיְהָר גַּעַרְיִי הָאָבָעָן זַיְךְ אַבְּגַעַרְוָפָעָן עַטְלִיכָּעָ ישִׁיבָה-
בָּחוֹרִים אַז אַפְּרוֹשָׁה, וּוּלְכָעָר הָאָט גַּעַלְעָרָנָט אַין שָׁוֹל. זַי הָאָט-
בָּעָן גַּעַוָּאָלָט אַרְיִינְלִוְיִפְּעָן אַיְן שָׁוֹל רַאֲטָעוּזָעָן די סְפָרִים. נָאָר,
זַי זַי הָאָבָעָן גַּעַעַפְּעָנָט די טִיר, הָאָט פּוֹן דָּאָרָט אַשְׁפָּאָר גַּע-
טָוָן אַ גַּעַדְיְכָטָעָר, שְׁטִיקָעְנְדָעָר רָוִיךְ, אַז אַז זַיְנָעָן אַבְּגַעְשְׁפָרָנוּ-
גָּעָן צְרוּיקָ. אַיְנָעָר פּוֹן זַיְיָ הָאָט זַיְךְ אַבְּגַעְרָוָפָעָן:
—פֻּרְפָּאָלָעָן! מַעַן וּוּעַט שְׁוִין די שָׁוֹל נִישְׁתָּאַבְּרָאַטְעָוָעָן!
ברײַינע אַז נָאָךְ אַלְץְ גַּעַשְׁטָאָגָעָן אַנְטְּקָעְגָּעָן שָׁוֹל. זַי הָאָט
נָאָךְ אַלְין נִישְׁתָּאַבְּרָאַטְעָנָעָן, וּוֹאָס דָּאָ קְוָמָט פָּאָר. אַיְהָר מִחְ הָאָט
נִישְׁתָּאַבְּרָאַטְעָנָעָן אַרְוֹמְנָעָמָעָן דָּעָם גַּאנְצָעָן אָוְמָגְלִיק, וּוֹאָס הָאָט דָּאָ
גַּעַטְרָאַפְּעָן אַז וּוּלְכָעָר הָאָט זַיְךְ אַיְהָר פָּאַרְגָּעְשָׁטָעָלָט שְׁרָעָקְלִי-
כָּעָר, אַיְדָעָר דָּעָר חַוְּרָבָן בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ, וּוֹאָס וּוּעַט זַיְן, וּוּעַן די
שָׁוֹל וּוּעַט פֻּרְבָּרָעָנָט וּוּעָרָעָן? ווי וּוּעַט דָּאָס שְׁטָעְדְּטִיל אַז אַפְּילָוּ
די גַּאנְצָעָן וּוּלְטָן קָאָגָעָן הָאָבָעָן אַ תְּקוּנָהָז אַז זַי, ברײַינָע זַיְנָעָן וּוֹאָס
וּוּעַט זַיְן מִיט אַיְהָרָז ווי וּוּעַט זַי קָאָגָעָן לְעָבָעָן אַז אַטְעָמָעָן
אָהָן דָּעָר שְׁוָהָל?

און מִיט אַמְּאָל אַז פָּאָר אַיְהָר קְלָאָר גַּעַוָּאָרָעָן, אָז דָּאָס
אוֹנְמַעְגָּלִיכְסָטָע אַז פָּאַרְגָּעְקָוָמָעָן. די הַיְלִיגָּע שָׁוֹל, וּוּלְכָעָר אַז
מִיט הַונְּדָעְרָטָע יְאָהָרָעָן צְרוּיקָ גַּעַפְּגָעָן גַּעַוָּאָרָעָן אַ גַּעַבְוִיטָע אַז
אוּףּ וּוּלְכָעָר דָּעָר פִּיאָר הָאָט די גַּאנְצָעָן צִיְּתָן נִישְׁתָּאַבְּרָאַטְעָנָעָן
קִיְּין שְׁלִיטָה, בָּרָעָנָט אַיְצָט, ווי אַ גַּעַוְועַהְגִּילְכָּעָר הַילְצָעְרָנָעָר בְּנָנָי.
און אַז וּוּילָע אַרְוָם וּוּעַט פּוֹן דָּעָר שָׁוֹל בְּלִיְיָבָעָן בְּלוּזָן אַ
בָּאָרָגָן גַּלְהָעָנָדָע קוּילָעָן אַז אַשָּׁ.

ברײַינָע האָט דערפִַיהַלְט, ווי אַ היַסְעָר שטְרָאָם האָט זיך צעגאָסְעָן אַיבָּעָר אֵיהָר אַ גַּאנְצָעָן לִיבָּ. אַיְן האָרְצָעָן האָט אוּפְּ-געַפְּלָאָמֶט אַ גַּעֲפִיהַל פָּון הַתְּלָהָבוֹת אָוּן מסִירָת נְפָשָׁ. אָוּן, נִישְׁטָ גַּעֲדָעָנְקַעְנְדִיגָּ זיך, האָט זיך אוּסְגַּעַשְׁרִיעָן:

— אָוּן דַּי שָׁוֵל בְּרַעַנְט, וּוְיל אַיך אָוּר בְּרַעַנְעָנוּן! אָוּן זיך האָט זיך אַ וּאָרָף גַּעַטְוֹן פָּאָרָאוֹיס, דָוָרָך דָעַם שְׂטִיקַעַנְדָעַן רְוִיך, וּוְעַלְכָעָר האָט קוּיְלַעַנוּיוֹן אַרוּסְגַּעַשְׁלָאָגָעָן פָּון שּׁוֹל-טִיוֹר, אָוּן אַיְז אַרְיִינְגַּעַלְאָפָעָן אַין דָעַר בְּרַעַנְעַנְדָעַר שּׁוֹל...

די שָׁוֵל האָט אַבָּעָר פָּאָרָט נִישְׁט אַגְּנַעַפְּרָעָנְט. בְּשַׁעַת דַּי שְׂרָפָה האָט זיך שְׂטָאָרָק פָּוְנָאָנְדָעַר גַּעַפְּלָאָקָעָרָט אָוּן אַרוּסְגַּעַכְאָפְּט אַהֲלָב שְׂטָעַדְטִיל, האָט מִיט אַמְּאָל אַ גָּאָס גַּעַטְוֹן אַשְׁלָאָקָס רְעַ-גָּעַן, אַמְּבָול, וּוְעַלְכָעָר האָט אַין עַטְלִיכָּעָ מִינְטוּעָן פָּעַרְלָאָשָׁעָן דַּי גַּאנְצָעָ שְׂרָפָה. אַין שָׁוֵל האָט אַבָּגַעַרְעָנְט דָעַר דָאָק אָוּן עַס וּ-עְנָן פָּון זְרוּסְעָן אַרוּסְגַּעַכְעָנְט גַּעַוְאָרָעָן דַּי וּוּנְדָ. אַינְגַּוְוִינְגָּ אַבָּעָר אַיְז אַלְץ נַעֲבָלִיבָעָן גַּאנְצָ.

וּוּנְדָעַר עַוְלָם האָט זיך אַ בִּיסְעָל בְּעַרְוָהִיגָּט אָוּן מַעַן אַיְז אַרְיִין אַיְז שָׁוֵל, האָט מַעַן דָאָרָט גַּעַפְּנוּעָן בְּרַיְנָעָן אַ דָּעַרְשִׁיקְטָעָ פָּון רְוִיך. זיך אַיְז גַּעַלְגָּעָן אוּפְּסָדָר עַד מִיט אַרוּסְגַּעַשְׁפְּרִיטָעָ העַנְד צָוָם אַרְוֹן-קוֹדֶשׁ. מַעַן האָט זיך פָּעַרְעַכְעָנְט פָּאָר אַ קְדוּשָׁה, וּוְעַלְלָעָ אַיְז אַמְּגַעְקֻומָּן עַל קְדוּשָׁ-הַשָּׁם, אָוּן מִקְבָּר גַּעַוְוָעָן זיך מִיט גְּרוּיס פְּבוֹד.

פְּדַי צָו פָּעַרְאִיְבִּיגָּעָן אֵיהָר אַנְדָעַנְקָעָן, האָט מַעַן פָּון אֵיהָר רַאֲצַעְמַזְעָנָעָם קְלִיָּד אוּפְּגַעַנִּית אַפְּרָוָת, וּוְעַלְכָעָן מַעַן הַעֲנָגָשׁ אוּפְּסָדָר עַד הַיּוֹם נַאֲר יּוֹם-פֶּפְוָרָה.